

LANNOO'S REISBOEK
SINT-JACOBSROUTE
OP WEG NAAR
SANTIAGO DE COMPOSTELA

Lannoo



LANNOO'S REISBOEK SINT-JACOBSROUTE





DE SINT-JACOBSROUTE IN VOGELVLUCHT	14	Etappe 18:	
		Van El Burgo Ranero naar León	116
CAMINO FRANCÉS, ARAGONÉS EN DEL NORTE	34	Etappe 19:	
		Van León naar Villadangos del Páramo	122
Camino Francés	36	Etappe 20:	
Etappe 1:		Van Villadangos del Páramo naar Astorga	124
Van Saint-Jean-Pied-de-Port naar Roncesvalles	38	Etappe 21:	
Etappe 2:		Van Astorga naar Rabanal del Camino	128
Van Roncesvalles naar Zubiri	44	Etappe 22:	
Etappe 3:		Van Rabanal del Camino naar Ponferrada	130
Van Zubiri naar Pamplona	46	Etappe 23:	
Etappe 4:		Van Ponferrada naar Villafranca del Bierzo	136
Van Pamplona naar Puente la Reina	52	Etappe 24:	
Etappe 5:		Van Villafranca del Bierzo naar O Cebreiro	138
Van Puente la Reina naar Estella	56	Etappe 25:	
Etappe 6:		Van O Cebreiro naar Sarria	140
Van Estella naar Los Arcos	62	Etappe 26:	
Etappe 7:		Van Sarria naar Portomarín	142
Van Los Arcos naar Logroño	66	Etappe 27:	
Etappe 8:		Van Portomarín naar Palas de Rei	144
Van Logroño naar Nájera	84	Etappe 28:	
Etappe 9:		Van Palas de Rei naar Arzúa	146
Van Nájera naar Santo Domingo de la Calzada	86	Etappe 29:	
Etappe 10:		Van Arzúa naar Santiago de Compostela	148
Van Santo Domingo de la Calzada naar Belorado	90		
Etappe 11:		Camino Aragonés	164
Van Belorado naar San Juan de Ortega	92	Etappe 1:	
Etappe 12:		Van de Col du Somport naar Jaca	166
Van San Juan de Ortega naar Burgos	94	Etappe 2:	
Etappe 13:		Van Jaca naar Arrés	172
Van Burgos naar Castrojeriz	100	Etappe 3:	
Etappe 14:		Van Arrés naar Ruesta	176
Van Castrojeriz naar Frómista	104	Etappe 4:	
Etappe 15:		Van Ruesta naar Sangüesa	178
Van Frómista naar Carrión de los Condes	110	Etappe 5:	
Etappe 16:		Van Sangüesa naar Monreal	184
Van Carrión de los Condes naar Sahagún	112	Etappe 6:	
Etappe 17:		Van Monreal naar Puente la Reina	186
Van Sahagún naar El Burgo Ranero	114		



Camino del Norte	188		
Etappe 1: Van Irun (Hendaye) naar San Sebastian	190	Etappe 20: Van Avilés naar Soto de Luiña	272
Etappe 2: Van San Sebastian naar Zarautz	198	Etappe 21: Van Soto de Luiña naar Cadavedo	278
Etappe 3: Van Zarautz naar Deba	200	Etappe 22: Van Cadavedo naar Luarca	280
Etappe 4: Van Deba naar Zenarruza	204	Etappe 23: Van Luarca naar La Caridad	282
Etappe 5: Van Zenarruza naar Gernika-Lumo	206	Etappe 24: Van La Caridad naar Ribadeo	284
Etappe 6: Van Gernika-Lumo naar Bilbao	214	Etappe 25: Van Ribadeo naar Lourenzá	286
Etappe 7: Van Bilbao naar Pobeña	222	Etappe 26: Van Lourenzá naar Abadín	288
Etappe 8: Van Pobeña naar Castro-Urdiales	224	Etappe 27: Van Abadín naar Vilalba	290
Etappe 9: Van Castro-Urdiales naar Laredo	228	Etappe 28: Van Vilalba naar Baamonde	294
Etappe 10: Van Laredo naar Güemes	232	Etappe 29: Van Baamonde naar Sobrado dos Monxes	296
Etappe 11: Van Güemes naar Santander	236	Etappe 30: Van Sobrado dos Monxes naar Arzúa	298
Etappe 12: Van Santander naar Santillana del Mar	240	REISATLAS	300
Etappe 13: Van Santillana del Mar naar Comillas	244	REGISTER	310
Etappe 14: Van Comillas naar Unquera	248		
Etappe 15: Van Unquera naar Llanes	252		
Etappe 16: Van Llanes naar San Esteban de Leces	254	Afbeelding boven: kostbare kleinoden in de bibliotheek van het klooster van San Millán de la Cogolla.	
Etappe 17: Van San Esteban de Leces naar Sebrayo	258	Afbeeldingen op de vorige bladzijden: Puente la Reina met de gelijknamige brug; uitzicht op het vissersstadje Cudillero; standbeeld van de heilige Jacobus op de kathedraal van Santiago de Compostela; altaar in de kerk Real Colegiata de Santa María in Roncesvalles; stadhuis van Pamplona.	
Etappe 18: Van Sebrayo naar Gijón	260		
Etappe 19: Van Gijón naar Avilés	266		

CAMINO FRANCÉS



De beroemdste pelgrimsroute ter wereld loopt dwars door de Pyreneeën en de koningssteden, en eindigt in Santiago de Compostela. De 'klassieke' Sint-Jacobsroute heet uitgerekend 'Camino Francés' (Franse weg), hoewel hij bijna

helemaal in Spanje ligt. Lang geleden probeerden de koningen in Noord-Spanje immers om inwoners van Frankrijk over te halen om zich aan de pelgrimsroute te komen vestigen.

Afbeelding: de klokkentoren van de kathedraal van Pamplona



Camino Francés

Etappe 1



Etappe 1:
Startpunt: Saint-Jean-Pied-de-Port
Eindpunt: Roncesvalles
Afstand: 25 km
Hoogtemeters: 1300 m
Duur: circa 7 1/2 uur
Moelijkheidsgraad: gemiddeld tot zwaar
Ondergrond: asfalt, steenslag, onverharde paden



Van Saint-Jean-Pied-de-Port naar Roncesvalles

De stenen Jacobuspoort geeft het begin van de weg aan. Door de smalle steegjes marcheren ontelbare wandelschoenen over het oude pla-

veisel van kinderkopjes. De houten vensterluiken en de ijzere deurkloppers geven de indruk dat de plek amper veranderd is sinds de pelgrims hier in de middeleeuwen voorbijtrokken. 'Heilige Johannes aan de voet van de bergpas', zo klinkt de letterlijke verta-

ling van de naam in het Nederlands. De stad vormt niet alleen het vertrekpunt van de Camino Francés, maar ook het eindpunt van de Franse Sint-Jacobsroute Via Podiensis. Hier begint één op de tien pelgrims aan zijn bedevaart. Vanaf deze kleine stad worden via de pas

van Ibañeta de Pyreneeën overgestoken. Pelgrims kunnen kiezen tussen twee varianten, de eenzamere – maar ook mooiere – Route Napoleon en de Route Valcarlos via het gelijknamige dorp. Bij wisselvallig weer verdient de tweede optie aanbeveling.



De Sint-Jacobsroute klimt zachtjes door het landschap bij Roncesvalles (uiterst links). Het wondermooie bos aan de weg naar Roncesvalles in Navarra ziet er authentiek uit en maakt een haast betoverde indruk (links).



🚰 Puerto de Ibañeta

Als de in deze streek zo typische mist komt opzetten, luiden de klokken van de kapel en wijzen ze de pelgrims de weg – de 1057 meter hoge pas van Ibañeta is de koudste plek van de Camino Francés. Sinds 1965 staat boven op de bergpas een kleine kapel met de naam ‘Capilla del Salvador’. De passage over de Pyreneeën is al eeuwenlang de belangrijkste toegangspoort tot het Iberisch Schiereiland. Reeds lang voor de Jacobspelergrims werd de passage gebruikt door de Kelten. Ten tijde van de Romeinen stond de doorgang bekend als ‘Summus Pyrenaeus’; er was zelfs een pleisterplaats waar de reizigers iets konden eten. Via deze pas stak de Franse koning Karel de Grote de

Pyreneeën over tijdens zijn veldtocht door Spanje in 778 – en kwam bij de Slag bij Roncesvalles in een verraderlijke hinderlaag terecht. De Puerto de Ibañeta ligt aan de Spaanse kant van het gebergte; het dichtstbijgelegen stadje, Saint-Jean-Pied-de-Port, ligt 8 kilometer verderop in Frankrijk.

Bij Puerto de Ibañeta in Baskenland treft u een schier eindeloos, verlaten landschap aan; het ziet er niet troosteloos uit, maar geeft veeleer een rustgevende indruk (links). Boven: romantisch en ingetogen is daarentegen de aanblik van de fraaie vakwerkhuizen aan de rivier de Nive in Saint-Jean-Pied-de-Port.



De indrukwekkende graven van Puerto de Ibañeta

De Slag bij Roncesvalles

Zonder de slachtpartij bij de bergpas van Ibañeta was er vandaag geen Roelandstandbeeld in Bremen en in andere steden. Hier werd de 'heilige Roeland' vermoord. Hij maakte deel uit van het leger van Karel de Grote, dat op

bevel van de Frankische vorst op veldtocht trok door Spanje. Enkele islamitische stadhouders wilden zich onafhankelijk maken van de emir in Córdoba en hadden Karel de Grote om hulp gevraagd. Daarvan maakte de Frankische vorst ge-

bruik om zijn macht uit te breiden naar het noorden van Spanje. Met twee legers viel hij het door de Moeren bezette Iberische schiereiland binnen. Niet met de bedoeling de stadhouders te helpen, maar om zijn rijk uit te breiden. Toen hij

daar niet in slaagde, verwoestte hij Pamplona. Dit namen de Basken – toen nog Waskonen genaamd – hem bijzonder kwalijk. Zij wachtten het leger op bij de bergpas van Ibañeta. In de smalle doorgang konden de Basken de achter-





hoede onder bevelhebber Roeland isoleren van de rest van het leger en heel wat mannen doden. Later werd de Spaanse veldtocht van Karel de Grote verheven tot eerste kruistocht tegen de Moren en werd Roeland een martelaar. Minnezan-

gers bevestigden in de middeleeuwen zijn status van volksheld. In de loop van de eeuwen werd hij een zinnebeeld van de stadsrechten en gold hij voor de vrije steden zelfs als symbool tegen de suprematie van de kerk.



Camino Francés

Etappe 1



La Posada de Roncesvalles

Dit restaurant biedt een uitgebreid pelgrimsmenu aan – meer dan welkom na het oversteken van de Pyreneeën.

Carretera de Francia s/n
31650 Roncesvalles
laposada.roncesvalles.es



Real Colegiata de Santa María de Roncesvalles

Deze pelgrimsherberg met een rijke traditie beschikt over meerdere slaapzalen met in totaal 183 bedden.

Calle Única
31650 Roncesvalles
alberguederoncesvalles.com

Casa Sabina

Acht bedden in een een- of tweepersonskamer.

Carretera de Francia s/n
31650 Roncesvalles
casasabina.roncesvalles.es

Roncesvalles

In het kleine dorpje aan de zuidelijke voet van de Ibañeta-pas, te midden van de Pyreneeën, werd beslist over het lot van markgraaf Roeland, die samen met Karel de Grote had geprobeerd de Moren uit Zaragoza te verdrijven. Tijdens de terugtocht van het leger voerde Roeland de achterhoede aan, kwam in een hinderlaag van de Basken terecht en werd verslagen. De om zijn dood geweven heldensagen werden rond 1080 samengevoegd in het *Roe-landslied*. Het oude augustijnen-hospitium in Roncesvalles is een van de oudste herbergen aan de pelgrimsweg. Het klooster werd gesticht in 1132, de kleine gotische stiftskerk Santa María dateert uit de 13de eeuw. Ze herbergt de madonna van Roncesvalles, een verzilverd beeld van cederhout.

Real Colegiata de Santa María
De heilige Maria van Roncesvalles zit in een met zilverdraad doorvlochten kleed onder een baldakijn op een prachtige boog

boven het altaar. Aan haar is de gelijknamige stiftskerk gewijd. Koning Sancho VII gaf aan het eind van de 12de eeuw de opdracht voor de bouw van de kerk, in 1219 werd ze gewijd als eerste gotische kerk van Navarra. Tegenwoordig geldt ze nog steeds als een van de mooiste Frans-gotische gebouwen van het Iberisch Schiereiland. Uit de hoge vensters met kleurrijke glas-in-lood-ramen dringt warm licht in de donkere driebeukige kerk naar binnen. Kruisribgewelven overspannen het middenschip en de zijbeuken. De kerk-

en weertoren kwam er in de 14de eeuw bij. In Roncesvalles willen haast alle pelgrims tijdens de avondmis getuige zijn van de luisterrijke sfeer in de kloosterkerk, want in de Real Colegiata de Santa María bestaat een oude traditie: iedereen die van hieruit vertrekt naar Santiago de Compostela, laat zich gedurende de avondmis zegenen. Vlak naast de stiftskerk ligt het klooster van Roncesvalles, dat tegenwoordig door ontelbare pelgrims wordt gebruikt als eenvoudige overnachtingsplek.



In het klooster van Roncesvalles (boven en rechts) eindigt de eerste etappe. 's Avonds wordt het bijzonder gezellig, wanneer pelgrims van over de hele wereld op het terras en op de kloostermuren ontspannen hun belevenissen delen in de ondergaande zon. Links: de van cederhout gemaakte heilige Maria van Roncesvalles, die weelderig met goud en zilver bekleed is, siert het hoogaltaar van de kloosterkerk.



De imposante stenen dam in de buurt van de Baskische gemeente Esteribar steekt uit boven het landschap (uiterst links). Hier loopt de pelgrimsweg langs de rivier de Arga door de vallei van Esteribar. De Iglesia de Santa María (links) trotseert reeds lang de tand des tijds en waakt sinds menscheugenis over Roncesvalles. Tegenwoordig wonen hier nog welgeteld 33 zielen.



Camino Francés

Etappe 2



Etappe 2:

Startpunt: Roncesvalles
Eindpunt: Zubiri
Afstand: 21 km
Hoogtemeters: 290 m
Duur: circa 4 1/2 uur
Moeilijkheidsgraad: licht
Ondergrond: asfalt, steenslag, onverharde paden



Café del Camino

Dit café biedt zowel *bocadillos* als menu's aan. Het eten is eenvoudig maar lekker, het bier is goedkoop.
Calle Puente de la Rabia 2
31630 Zubiri

Restaurant Gau Txori

Dit restaurant hoort bij de gelijknamige herberg en is vooral bekend om zijn lekkere pelgrimsmenu's. Op tafel komen seizoensgerechten uit de streek.
**Avenida de Roncesvalles/
Carretera Nacional 135**
31630 Zubiri
hostalgautxori.com



El Palo de Avellano

Deze herberg telt 59 bedden. Ontbijt en dekens zijn bij de prijs inbegrepen. Leefruimte met gezellige sfeer en haardvuur.
Avenida Roncesvalles 16
31630 Zubiri
elpalodeavellano.com

Suseia – The pilgrim's home

Deze 22 bedden tellende herberg ligt in een zijstraat. Het ontbijt is inbegrepen bij de overnachtingsprijs.
Calle Murelu 12
31630 Zubiri



Van Roncesvalles naar Zubiri

Mos bedekt de stokoude beuken en eiken in de bossen voorbij Roncesvalles, de ochtendzon schildert lichtgroene vlekken op de bosgrond. Vanaf hier gaat de tocht verder naar het dorpje Burguete met het gelijknamige hotel, waarin Ernest Hemingway over-

nachte tijdens zijn hengeltochten in het bos van Irati. Het bruine klavier dat hij beschrijft in zijn roman *Fiesta*, staat er nog steeds. Ook de kamers zijn sindsdien amper veranderd. De Sint-Jacobsroute loopt hier verder door het bos en de weiden naar het dorpje Espinal en klimt vervolgens naar de 801 meter hoge Erropas. Boven op de

pas dient zich een uitzonderlijk panoramisch uitzicht over het bosrijke landschap aan. Voorbij het bergdorp Lintzoain wordt de Camino Francés omzoomd door de Pasos de Roldán, de langgerekte rotsformaties die volgens de sage met de paslengte van de held Roeland overeen zouden komen.



In 1269 stichtte Theobald II van Navarra Espinal, een dorpje met marktrecht (uiterst links), 'om de vrome pelgrims tussen Roncesvalles en Viscarret een aanvullende rustplaats aan te bieden'. Ook voor de kerk van Burguete nodigen tafels en banken uit om even tot rust te komen (links).



Onderweg treffen de pelgrims hier en daar koeien aan.

Zubiri

In Zubiri voert de weg in de richting van de vallei van de Arga. De brug over de rivier zou de dieren beschermen tegen hondsdoelheid. Daarom kreeg ze de bijnaam 'Puente de la Rabia' (brug van de hondsdoelheid). De bescherming zou naar men beweert toe te schrijven zijn aan het feit dat aan een uiteinde van de brug de beenderen van een

heilige, Santa Quitéria, begraven zouden liggen.

De weg voert langs Auritz-Burguete en zijn wondermooie idyllische landschap dat er met een regenboog nog romantischer uitziet (boven).

Camino Francés

Etappe 3



Etappe 3:
Startpunt: Zubiri
Eindpunt: Pamplona
Afstand: 22 km
Hoogtemeters: 180 m
Duur: circa 4 uur
Moeilijkheidsgraad: licht
Ondergrond: asfalt, steenslag, onverharde paden



La Viña
Familiërestaurant dat gerund wordt door twee broers. Ze koken volgens traditionele recepten en serveren regionale gerechten voor een schappelijke prijs.
Calle Jarauta 8
31004 Pamplona
restaurantelavina.es

Van Zubiri naar Pamplona

Tijdens deze etappe lopen de pelgrims voor een groot deel langs de rivier de Arga. Na Zubiri passeert de Camino Francés dorpjes met typisch Baskische namen zoals Ilaratz en Ezkirotz en komt bij de middeleeuwse brug van Larrasoña weer uit op de Arga. De gotische Puente de los Bandidos (Bandietenbrug) uit de 14de eeuw werd zo genoemd, omdat pelgrims hier vroeger vaak werden opgewacht door straatrovers. De dorpskerk van Larrasoña is gewijd aan de heilige Nicolaas van Bari en dateert uit de 13de eeuw. Via Akerreta, Zuriain en Irotz loopt de weg verder naar Zabaldika. Onderweg is de voornaamste bezienswaardigheid de aan de heilige Stefanus gewijde kerk in Zabaldika. Ze dateert uit de 13de eeuw en heeft een spits-tongewelf en een maniëristisch altaarstuk. Via meerdere kleine gehuchten bereiken de pelgrims de Magdalenabrug



voor de poorten van Pamplona. Vervolgens lopen ze de oude stadskern binnen door het meer dan vijfhonderd jaar oude Portal de Francia.

Pamplona

De stad van de *sanfermines* met het beroemde stierenrennen werd in 75 voor Christus gesticht door de Romeinse generaal Pompeius. In de 8ste eeuw heersten de Moren over de stad. Vanaf 905 was Pamplona de hoofdstad van het koninkrijk Navarra, waaruit in 1512 het grote rijk van Castilië ontstond. Tegenwoordig vormt de Plaza

del Castillo met haar typische huizenrijen uit de 18de en 19de eeuw het levendige centrum van de stad. Echt indrukwekkend is de voorgevel van het stadhuis op de Plaza Consistorial met zijn interessante Dorische, Ionische en Korinthische elementen. Tegenover het stadhuis staat de Iglesia de San Saturnino. Vlak naast deze vroegere wekerk bevindt zich een herberg voor Jacobspelgrims. Pamplona, ook bekend onder de naam Iruña, Baskisch voor 'grote stad', ligt op een hoogvlakte bij de rivier de Arga. De rivier kronkelt zich een weg door de

stad. Haar oevers worden omzoomd door tuinen en parken, waar de inwoners een oase van rust en ontspanning aantreffen en onder meer komen picknicken, fietsen of hengelen.

De kleurrijke huizen aan de Paseo de Ronda schitteren indrukwekkend (rechts). In de oude binnenstad van Pamplona (boven) manifesteren zich voortdurend interessante tegenstellingen tussen oud en nieuw.



De authentieke Puente de la Trinidad de Arre over de rivier de Uztizarra (uiterst links) gaat al eeuwenlang op in het landschap. U steekt de brug over net voor Pamplona, de eindbestemming van deze etappe. Vermoedelijk bevond zich hier reeds ten tijde van de Romeinen een brug, maar de huidige brug dateert uit de middeleeuwen. Wat verder loopt de route ook langs het gehucht Larrasoña (links).



C = Corbis; G = Getty; M = Mauritius Images

Cover vooraan: Formatoriginal/Shutterstock, Shutterstock, J.Navarra/iStock; cover rug: art-jazz/Shutterstock; cover achteraan: Leonid Andronov/iStock; jean-francois/iStock

P. 2/3 M/Alamy, P. 4/5 M/age, P. 6/7 G/Jermimo Alba, P. 8/9 Look/Juergen Richter, P. 10/11 G/Domingo Leiva, P. 12/13 Look/age, P. 14/15 Look/Juergen Richter, P. 17 M/Alamy, P. 16/17 M/Alamy, P. 18/19 Look/Juergen Richter, P. 19 M/United Archives, P. 21 Look/Brigitte Merz, P. 22/23 Look/age, P. 23 M/age, P. 25 M/Alamy, P. 25/26 Look/age, P. 26 M/Gonzalo Azumendi, P. 27 C/Duncan McKenzie, P. 27 M/Alamy, P. 29 M/Alamy, P. 29 Look/Juergen Richter, P. 31 Look/Juergen Richter, P. 30/31 Look/Juergen Richter, P. 33 M/Alamy, P. 32/33 Look/Juergen Richter, P. 34/35 G/Domingo Leiva, P. 36/37 G/Martin Zalba, P. 38 M/Alamy, P. 38/39 Look/Juergen Richter, P. 38 M/Alamy, P. 39 M/Alamy, P. 39 M/Alamy, P. 40 G/A. Vergani, P. 41 Look/Juergen Richter, P. 40/41 Look/age, P. 42 M/Barbara Boensch, P. 42 G/Martin Zalba, P. 42 Look/Juergen Richter, P. 43 Look/Juergen Richter, P. 43 Look/age, P. 44 M/F. J. Fdez. Bordonada, P. 45 G/Alvaro Martinez, P. 45 M/Tolo Balaguer, P. 44/45 Look/Juergen Richter, P. 46 Look/Juergen Richter, P. 47 G/Ifiñaki De Luis, P. 46/47 G/Chris Mellor, P. 47 M/Alamy, P. 48 Look/Brigitte Merz, P. 48/49 Look/Juergen Richter, P. 48 M/Alamy, P. 49 M/Alamy, P. 49 Look/Juergen Richter, P. 50 Look/age, P. 51 Look/age, P. 50/51 C/Danny Lehman, P. 52 Look/Juergen Richter, P. 52 Look/Juergen Richter, P. 52/53 Look/Juergen Richter, P. 53 Look/age, P. 53 M/Alamy, P. 54 M/Alamy, P. 54/55 M/Alamy, P. 55 M/age, P. 55 M/age, P. 56 G/Domingo Leiva, P. 56 G/Silversthalphoto.j.senosiain, P. 57 M/age, P. 57 M/age, P. 56/57 G/Silversthalphoto.j.senosiain, P. 58 Look/age, P. 58 M/age, P. 58 M/Gonzalo Azumendi, P. 59 M/age, P. 59 M/United Archives, P. 60 Look/age, P. 60/61 G/Domingo Leiva, P. 60 Look/age, P. 61 C/Tibor Bogнар, P. 61 Look/age, P. 62 G/Inigo Cia, P. 62/63 M/Alamy, P. 63 M/Alamy, P. 63 M/Alamy, P. 63 M/Alamy, P. 63 M/Alamy, P. 63 Look/age, P. 63 G/Inigo Cia, P. 64 M/Alamy, P. 64/65 M/age, P. 64 M/age, P. 65 M/Lou Avers, P. 66 M/Alamy, P. 66/67 M/age, P. 67 M/Alamy, P. 67 M/age, P. 68 M/Alamy, P. 68/69 M/age, P. 69 G/Xavier Fors, P. 69 G/MedioTuerto, P. 70/71 G/Guido Cozzi, P. 71 M/Alamy, P. 71 C/Guido Cozzi, P. 71 M/Alamy, P. 71 M/Alamy, P. 72 M/Alamy, P. 72 M/Alamy, P. 73 G/Xavier Fors, P. 73 M/Alamy, P. 73 Look/Brigitte Merz, P. 74/75 Look/Juergen Richter, P. 75 Look/Juergen Richter, P. 76 Look/Arthur F. Selbach, P. 76 Look/Arthur F. Selbach, P. 76 Look/Arthur F. Selbach, P. 77 Look/Juergen Richter, P. 76/77 Look/Brigitte Merz, P. 78/79 Look/Juergen Richter, P. 79 Look/age, P. 79 Look/age, P. 80/81 Look/age, P. 81 Look/age, P. 82/83 Look/age, P. 83 Look/age, P. 84/85 Look/Arthur F. Selbach, P. 84 Look/age, P. 85 Look/age, P. 85 Look/Arthur F. Selbach, P. 86/87 M/Lou Avers, P. 86 G/Tim Graham, P. 87 M/age, P. 87 Look/age, P. 87 Look/Arthur F. Selbach, P. 87 C/Grand Tour Collection, P. 88 Look/age, P. 88/89 Look/Brigitte Merz, P. 89

Look/age, P. 89 Look/age, P. 89 Look/Arthur F. Selbach, P. 90/91 M/age, P. 90 M/Alamy, P. 91 M/age, P. 91 M/Alamy, P. 92 M/Alamy, P. 93 M/Alamy, P. 93 M/Alamy, P. 92/93 Look/Brigitte Merz, P. 94 C/Felix Ordonez, P. 94 Look/age, P. 95 Look/age, P. 94/95 M/Alamy, P. 95 C/Paul Hanna, P. 96 C/Christian Handl, P. 96/97 Look/Juergen Richter, P. 97 C/Christian Handl, P. 97 G/Nakliarrea, P. 98 M/Barbara Boensch, P. 98/99 Look/Photononstop, P. 99 M/Barbara Boensch, P. 99 Look/Brigitte Merz, P. 99 M/Alamy, P. 100 Look/Juergen Richter, P. 100 Look/Juergen Richter, P. 101 Look/age, P. 100/101 Look/Juergen Richter, P. 101 Look/Juergen Richter, P. 102 M/Alamy, P. 103 M/Alamy, P. 102/103 Look/Juergen Richter, P. 104/105 M/Alamy, P. 104 Look/Juergen Richter, P. 105 Look/Arthur F. Selbach, P. 106 M/Alamy, P. 106 Look/Juergen Richter, P. 107 M/Alamy, P. 107 M/Alamy, P. 107 Look/Juergen Richter, P. 108/109 Look/Juergen Richter, P. 109 M/Alamy, P. 110 M/age, P. 110/111 M/Alamy, P. 111 M/Lou Avers, P. 111 M/Alamy, P. 112 G/Juergen Richter, P. 112/113 G/Ruhej, P. 113 Look/age, P. 113 Look/Brigitte Merz, P. 114 Look/Juergen Richter, P. 114 Look/Juergen Richter, P. 114 Look/Juergen Richter, P. 115 M/Alamy, P. 115 M/Alamy, P. 116 Look/age, P. 116 Look/Juergen Richter, P. 117 M/Alamy, P. 116/117 Look/Juergen Richter, P. 118/119 G/Andrea Pistolesi, P. 118 Look/age, P. 118 M/Alamy, P. 119 M/Luis Castaneda, P. 120 M/age, P. 121 M/age, P. 120/121 Look/Juergen Richter, P. 122 M/Alamy, P. 122/123 G/Inigo Cia, P. 123 M/Alamy, P. 123 M/Alamy, P. 124/125 Look/Juergen Richter, P. 124 Look/Juergen Richter, P. 124 M/Alamy, P. 125 M/Alamy, P. 125 Look/Juergen Richter, P. 125 M/Lou Avers, P. 126 M/Luis Castaneda, P. 126 G/dm43, P. 127 C/Ivan Vodovin, P. 127 G/Marc Dmocz, P. 127 M/Alamy, P. 128 Look/Juergen Richter, P. 128 M/Alamy, P. 128/129 C/Roberto Roseano, P. 129 Look/Juergen Richter, P. 130 Look/Juergen Richter, P. 130 G/Angel Villalba, P. 131 Look/Juergen Richter, P. 131 C/Rodrigo Garcia, P. 130/131 Look/Juergen Richter, P. 132 M/Alamy, P. 132 M/Alamy, P. 132/133 M/Alamy, P. 133 Look/Juergen Richter, P. 134/135 Look/age, P. 135 Look/age, P. 135 Look/age, P. 135 Look/age, P. 135 G/Raquel Pedrosa, P. 136 M/Xavier Forés & Joana Roncero, P. 137 M/Melba, P. 137 M/Jaime Murcia, P. 136/137 M/Alamy, P. 138 M/Alamy, P. 139 M/Alamy, P. 139 Look/Juergen Richter, P. 138/139 G/Jim Richardson, P. 140 M/age, P. 140 M/Alamy, P. 141 M/Alamy, P. 141 Look/Juergen Richter, P. 142 Look/Juergen Richter, P. 142/143 G/Juergen Richter, P. 143 Look/Juergen Richter, P. 143 Look/Juergen Richter, P. 144 M/Alamy, P. 144 Look/Juergen Richter, P. 145 M/Alamy, P. 145 M/Alamy, P. 146 Look/Juergen Richter, P. 146 M/Alamy, P. 147 M/Alamy, P. 147 G/Xurxo Lobato, P. 148 M/Alamy, P. 148/149 M/Alamy, P. 148 M/Alamy, P. 149 Look/age, P. 150/151 Look/Juergen Richter, P. 150 G/Herve Hughes, P. 150 M/age, P. 151 G/Carlos Ramos, P. 151 G/Kevin George, P. 152 C/Massimo Borch, P. 152 M/John Warburton-Lee, P. 153 G/Manin Richard, P. 152/153 G/Salvator Barki, P. 154 Look/Juergen Richter, P. 154 Look/Juergen Richter, P. 154 Look/age, P. 154/155 C/Tim Graham,

P. 155 M/Alamy, P. 156/157 Look/Juergen Richter, P. 156 Look/age, P. 157 M/Alamy, P. 157 Look/age, P. 158/159 M/age, P. 158 Look/age, P. 159 M/age, P. 159 M/Alamy, P. 159 M/Photononstop, P. 160/161 G/Ken Scicluna, P. 161 C/Ken Scicluna, P. 162 C/Bo Saunders, P. 162 Look/Brigitte Merz, P. 163 G/Raul Touzon, P. 163 Look/age, P. 164/165 Look/Brigitte Merz, P. 166 Look/Brigitte Merz, P. 166/167 Look/Juergen Richter, P. 167 Look/Juergen Richter, P. 167 Look/Brigitte Merz, P. 167 Look/Brigitte Merz, P. 168/169 M/Alamy, P. 169 M/Alamy, P. 170 G/Xavier Fors, P. 170 M/Alamy, P. 171 M/Alamy, P. 171 M/Alamy, P. 172/173 M/Alamy, P. 172 Look/Juergen Richter, P. 173 Look/Juergen Richter, P. 174 M/Alamy, P. 175 Look/Design Pics, P. 174/175 Look/Juergen Richter, P. 175 M/Alamy, P. 176 Look/Brigitte Merz, P. 177 Look/Brigitte Merz, P. 177 Look/age, P. 176/177 Look/Juergen Richter, P. 178 Look/Brigitte Merz, P. 178/179 Look/age, P. 179 Look/age, P. 179 Look/age, P. 180/181 G/Siqui Sanchez, P. 181 G/Simon Greenwood, P. 181 Look/age, P. 182/183 M/age, P. 183 Look/age, P. 184 G/Pvicens, P. 185 M/age, P. 184/185 M/Alamy, P. 186 Look/Arthur F. Selbach, P. 187 G/Domingo Leiva, P. 186/187 Look/Juergen Richter, P. 187 Look/age, P. 188/189 G/Jose Devesa, P. 190 M/Alamy, P. 190/191 Look/age, P. 191 M/Javier Larrea, P. 191 Look/age, P. 191 M/Juan Carlos Munoz, P. 191 M/Juan Carlos Munoz, P. 192/193 M/Alamy, P. 193 M/Alamy, P. 193 M/Alamy, P. 193 M/Alamy, P. 193 M/Alamy, P. 194 G/Gonzalo Azumendi, P. 194 G/Glenn Ross Images, P. 194 M/Alamy, P. 195 G/Eric Rousset, P. 195 M/Javier Larrea, P. 196 Look/age, P. 196 Look/age, P. 196 Look/age, P. 197 G/Christophe Faugere, P. 196/197 Look/age, P. 197 G/Domingo Leiva, P. 198 M/Alamy, P. 198 M/Ifiñaki Caperochipi, P. 199 Look/age, P. 199 Look/Thomas Stankiewicz, P. 199 M/Alamy, P. 200 M/Alamy, P. 200 M/Ainara Garcia Azpiaz, P. 200 M/Alamy, P. 201 M/David Vilaplana, P. 201 M/Alamy, P. 200/201 M/Alamy, P. 202 M/Carlos Sánchez Pereyra, P. 202/203 Look/age, P. 202 M/Alamy, P. 203 M/Alamy, P. 203 M/Alamy, P. 204 Look/age, P. 204/205 M/Alamy, P. 205 M/Robert Herman, P. 205 M/Alamy, P. 206 Look/Design Pics, P. 206 M/Barbara Boensch, P. 207 M/Barbara Boensch, P. 206/207 Look/Juergen Richter, P. 208/209 Look/Design Pics, P. 209 Look/age, P. 210/211 Look/age, P. 211 G/Cristina Arias, P. 211 M/Alamy, P. 211 M/Pixtal, P. 211 G/VW Pics, P. 211 G/VW Pics, P. 212 Look/age, P. 212 G/Manuel Blondeau, P. 213 M/Alamy, P. 212/213 G/Manuel Blondeau, P. 214 G/Juan Carlos Munoz, P. 214/215 G/Stefano Politi Markovina, P. 215 M/Alamy, P. 216 G/Marco Brivio, P. 217 G/Jon Bower, P. 216/217 G/Marco Brivio, P. 217 M/Alamy, P. 218/219 G/Allan Baxter, P. 219 G/JTPalacio, P. 220 M/Alamy, P. 220 M/Juan Carlos Cantero, P. 220/221 M/Alamy, P. 221 M/Juanma Aparicio, P. 222/223 M/Alamy, P. 222 M/Alamy, P. 223 G/Javier Diez Porras, P. 223 Look/age, P. 224 M/Alamy, P. 224 M/Benoit Bacou, P. 225 M/Barbara Boensch, P. 224/225 Look/age, P. 226 M/Alamy, P. 226/227 Look/Juergen Richter, P. 227 G/Juan Manuel Serrano Arce, P. 227 Look/age, P. 228 Look/Thomas Stankiewicz, P. 228/229 G/Pit

Greenwood, P. 229 M/Alamy, P. 230 M/Pixtal, P. 230 M/Alamy, P. 230/231 M/Alamy, P. 231 M/Alamy, P. 232 G/Gonzalo Azumendi, P. 232 M/Alamy, P. 233 M/Alamy, P. 233 G/Gonzalo Azumendi, P. 233 M/Alamy, P. 234/235 G/Gonzalo Azumendi, P. 235 M/Alamy, P. 236 Look/age, P. 236/237 M/Chris Seba, P. 237 M/Chris Seba, P. 237 M/Alamy, P. 237 M/Chris Seba, P. 237 Look/Travelstock44, P. 238 M/Alamy, P. 238 Look/age, P. 238/239 Look/Juergen Richter, P. 239 M/Alamy, P. 239 G/Gonzalo Azumendi, P. 240 M/Maria Galán, P. 240/241 Look/age, P. 241 M/Lou Avers, P. 241 M/Christian Handl, P. 242 Look/age, P. 243 Look/age, P. 244 G/Daniel Viñe Garcia, P. 244 G/J2R, P. 244/245 M/Alamy, P. 245 M/Alamy, P. 246 M/Alamy, P. 247 G/Elena Pueyo, P. 246/247 G/Delrey Carlos, P. 247 M/Barbara Boensch, P. 248 Look/age, P. 248/249 Look/Hauke Dressler, P. 249 Look/Hauke Dressler, P. 250 G/Pilar Azaña Talán, P. 250/251 M/Alamy, P. 251 M/Alamy, P. 251 M/age, P. 252/253 M/Maria Galán, P. 252 M/Pixtal, P. 253 M/Carlos P. Pereyra, P. 253 M/Maria Galán, P. 253 M/Maria Galán, P. 253 M/Felix González, P. 254/255 G/Andrés Valdaliso Martínez, P. 254 M/Alamy, P. 255 M/Alamy, P. 255 M/Alamy, P. 255 Look/Juergen Richter, P. 255 M/Alamy, P. 256 G/R.Duran, P. 256/257 Look/Juergen Richter, P. 257 G/Ramón Espeit, P. 258 M/Alamy, P. 258 M/Alamy, P. 258 M/Alamy, P. 259 M/Rosa Fernández, P. 260 M/Alamy, P. 260/261 M/Alamy, P. 261 Look/age, P. 262 M/Alamy, P. 262/263 G/Daniel Candal, P. 263 G/JMM, P. 263 G/Ruhej, P. 263 M/Alamy, P. 263 M/Maria Galán, P. 264 M/Javier Larrea, P. 265 Look/age, P. 264/265 Look/age, P. 266/267 G/Domingo Leiva, P. 266 M/John Warburton-Lee, P. 267 G/Domingo Leiva, P. 268 M/Alamy, P. 268/269 Look/age, P. 269 M/Alamy, P. 270/271 M/Alamy, P. 271 Look/age, P. 271 M/age, P. 271 M/age, P. 272 G/Carlos Fernandez, P. 273 M/Juan Carlos Muñoz, P. 272/273 M/Juan Carlos Muñoz, P. 274/275 G/Inigo Fdz de Pinedo, P. 274 M/Alamy, P. 275 G/Oliver Strewe, P. 275 M/Alamy, P. 276 Look/ClicKAlps, P. 276/277 M/Alamy, P. 277 Look/ClicKAlps, P. 277 G/Xavi Gomez, P. 278 G/Inigo Fdz de Pinedo, P. 278/279 M/Alamy, P. 279 M/Christophe Boisvieux, P. 280 G/Rosa Isabel Vazquez, P. 281 M/Alamy, P. 281/282 G/Lionel Arnould, P. 281 Look/age, P. 282 M/Juan Carlos Muñoz, P. 282 G/PHAS, P. 282 G/Tino Soriano, P. 283 M/Alamy, P. 283 G/Jos Pea, P. 284/285 M/Alamy, P. 284 M/Alamy, P. 285 G/Isa Fernandez, P. 285 M/Philippe Turpin, P. 286 M/Alamy, P. 287 G/Kulio Villarino, P. 286/287 M/Alamy, P. 288/289 M/Alamy, P. 288 G/Luis Vilanova, P. 289 G/Xurxo Lobato, P. 290 M/Alamy, P. 290 M/Alamy, P. 291 M/Alamy, P. 291 M/Alamy, P. 292/293 Look/Juergen Richter, P. 293 G/Luis Dafos, P. 294 G/Mercedes Rancito Otero, P. 294 M/Alamy, P. 295 M/Alamy, P. 295 G/Luis Vilanova, P. 296 G/PHAS, P. 296 G/Japatio, P. 297 G/Japatio, P. 296/297 G/Japatio, P. 297 G/Japatio, P. 298 G/Miguel Riopa, P. 298 G/Luis Ledere, P. 298/299 G/Mae Tucker, P. 299 M/Alamy, P. 299 M/Lucas Valledillos, P. 300 Look/Juergen Richter.

Colofon

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Als u opmerkingen of vragen heeft, dan kunt u contact opnemen met onze redactie: redactie.toerisme@lannoo.com.

Tekst: Anke Benstem, Iris Schaper

Vertaling: Stijn Deblauwe

Opmaak en cover: Peter De Bock

Oorspronkelijke titel: Unterwegs auf dem Jakobsweg, das grosse Reisebuch

© Kunth Verlag GmbH & Co. KG, München, Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2021
D/2021/45/139 – NUR 512
ISBN 978 94 014 6851 0

Deze uitgave werd met de meeste zorg samengesteld. De juistheid van de gegevens is mede afhankelijk van informatie die ons werd verstrekt door derden. Indien die informatie onjuistheden bevat, kan Lannoo daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

